

ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI

*Fayziyeva Gulhayo,
SHDPI "Boshlang'ich ta'lim
metodikasi" kafedrası o'qituvchisi
gfayziyeva594@gmail.com*

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar tushunchasi, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati, qo'llanish mexanizmlari hamda o'quvchi shaxsini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy yondashuvlar va metodlarning afzalliklari yoritiladi. Pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonida interfaol metodlardan, axborot-kommunikatsiya vositalaridan va innovatsion yondashuvlardan foydalanishni nazarda tutadi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, o'quv jarayoni, innovatsion yondashuvlar, inklyuziv ta'lim, onlayn komponentlar, o'quv dasturlari, texnologiyalar integratsiyasi.

Annotation

This article provides a scientific-theoretical and practical analysis of the concept of modern pedagogical technologies, their importance in the educational process, mechanisms of application, and their role in the development of the learner's personality. It highlights the advantages of modern approaches and methods that contribute to increasing the effectiveness of education. The use of pedagogical technologies implies the application of interactive methods, information and communication tools, and innovative approaches in the teaching process.

Keywords: Modern pedagogical technologies, interactive methods, learning process, innovative approaches, inclusive education, online components, curricula, technology integration.

Аннотация

В данной статье представлен научно-теоретический и практический анализ понятия современных педагогических технологий, их значимости в образовательном процессе, механизмов применения, а также их роли в развитии личности учащегося. Освещены преимущества современных подходов и методов, способствующих повышению эффективности обучения. Использование педагогических технологий предполагает применение интерактивных методов, информационно-коммуникационных средств и инновационных подходов в учебном процессе.

Ключевые слова: современные педагогические технологии, интерактивные методы, учебный процесс, инновационные подходы, инклюзивное образование, онлайн-компоненты, учебные программы, интеграция технологий.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar tubdan yangilanmoqda. Jamiyatga mustaqil fikrlovchi, kreativ, raqamli kompetensiyalarga ega, muammolarni tahlil qila oladigan shaxslar zarur. Bunday kadrlarni tayyorlash esa an'anaviy dars uslublaridangina emas, balki zamonaviy pedagogik texnologiyalardan keng foydalanishni taqozo etadi. Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini loyihalash, tashkil qilish, boshqarish va natijalarni baholashning ilg'or usullarini o'z ichiga oladi.

Pedagogik texnologiyalar zamonaviy o'quv jarayonining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ta'lim maqsadlariga erishishda muhim rol o'ynaydi. Ular o'qituvchilar va o'quvchilarga kerakli natijaga erishishda yordam beradigan turli xil o'qitish usullari, yondashuvlari va vositalarini ifodalaydi. Pedagogik texnologiyalar ta'lim dasturlari, onlayn ta'lim platformalari, interaktiv multimedia resurslari va hamkorlikdagi raqamli muhitlarni o'z ichiga olgan keng ko'lamli vositalarni qamrab oladi. Pedagogik texnologiyalarning integratsiyasi o'qituvchilarga an'anaviy sinf chegaralaridan chiqib ketadigan innovatsion o'qitish strategiyalarini qabul qilishga imkon beradi. Yuzma-yuz o'qitishni onlayn komponentlar bilan birlashtirgan aralash ta'lim yondashuvlari o'quv dasturlarini yetkazib berishda moslashuvchanlik va xususiyashtirishga imkon beradi. Pedagogik texnologiyalarning samaradorligini baholashning ahamiyati ularning qanchalik yaxshi ishlashini va ularni qanday yaxshilash mumkinligini aniqlashdir. Ta'lim texnologiyalarining samaradorligini baholash o'qitish usullarining haqiqatan ham ishlashini va kerakli natijalarga erishishini ta'minlaydi. Pedagogik texnologiyalar samaradorligini monitoring qilish va baholash o'qituvchilarga eng mos o'qitish usullarini tanlashda va umuman ta'lim sifatini yaxshilashda yordam berishi mumkin. O'quv jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning intellektual, ijodiy va axloqiy rivojlanishining zaruriy shartidir. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bilan bog'liq holda, o'qituvchilar tomonidan ulardan foydalanish samaradorligini baholash zarurati tug'iladi. Pedagogik texnologiyalar zamonaviy ta'lim manzarasini o'zgartirish uchun ulkan imkoniyatlarga ega bo'lib, shaxsiy o'rganish, hamkorlik va innovatsiyalar uchun yangi yo'llarni taklif etadi. Ushbu texnologiyalarning samaradorligini doimiy ravishda takomillashtirish va baholash orqali o'qituvchilar talabalar uchun qiziqarli, inklyuziv va ta'sirchan o'quv tajribalarini yaratish uchun o'zlarining barcha imkoniyatlaridan foydalanishlari mumkin. O'ylangan integratsiya, baholash va takomillashtirish orqali pedagogik texnologiyalar raqamli

asrda ta'limni rivojlantirish va umrbod o'rganish uchun kuchli katalizator bo'lib xizmat qilishi mumkin. Pedagogik texnologiyalar samaradorligini baholashda bir nechta asosiy fikrlarni hisobga olish kerak. Birinchidan, o'quv maqsadlari bilan bog'liq texnologiya integratsiyasini o'rganish tajribasini kamaytirmasdan, kuchaytirishini ta'minlash uchun juda muhimdir. Ikkinchidan, turli xil o'quvchilarni joylashtirish va texnologiya manbalariga kirishda potentsial farqlarni yumshatish uchun mavjudlik va inklyuzivlikni birinchi o'ringa qo'yish kerak. Uchinchidan, o'qituvchilarni doimiy ravishda malakasini oshirish va qo'llab-quvvatlash texnologiyalarni samarali integratsiyalashuvi uchun zarur bo'lgan raqamli savodxonlik ko'nikmalarini va pedagogik kompetentsiyalarni rivojlantirish uchun juda muhimdir. Va nihoyat, pedagogik texnologiyalar uzoq muddatli istiqbolda hayotiy va dolzarb bo'lib qolishini ta'minlash uchun miqyoslilik va barqarorlikni hisobga olish kerak. Ilg'or pedagogik texnologiyalar — bu o'quvchilarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va hamkorlikda ishlash kabi zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Innovatsion ta'lim jarayonida qo'llaniladigan texnologiyalar innovatsion ta'lim texnologiyalari yoki ta'lim innovatsiyalari deb yuritiladi. O'qituvchi innovatsion texnologiyalarga asoslanib darsni tashkil etar ekan, turli texnik vositalardan ham (kompyuter, proyektor, elektron doska va hokazo) foydalanishi, interfaol metodlar asosida dars o'tishi ham mumkin. O'qituvchining faoliyatida innovatsiyalar qanchalik ko'p bo'lsa, mazmun shunchalik oshadi. Ta'limda innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar haqidagi tasavvurlar barqaror va mukammal shaklga ega emasligini ham e'tirof etish lozim. O'qituvchining faoliyatida innovatsiyalar qanchalik ko'p bo'lsa, mazmun shunchalik oshadi. Ta'limda innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar haqidagi tasavvurlar barqaror va mukammal shaklga ega emasligini ham e'tirof etish lozim. Har bir o'qituvchi ta'limda individual ravishda yangilik kiritishi mumkin. O'z fanining mazmun-mohiyati, mavzulari, shu sohadagi yaratilgan ilm-fan yutuqlari va innnovatsiyalar haqida yangi ma'lumotlarni o'rgangan holda o'qitish jarayonida ularni qo'llab, misollar keltirib, ta'limda yangi metodni yaratishi, hamda shu asosida dars o'tishi mumkin. Pedagogika va psixologiyaga oid adabiyotlar tahlili shunday xulosa qilishga izn beradi: o'qitishda bilish faoliyatini jonlantirish deganda tom ma'noda fikrlash ishining faolligi tushuniladi. Fikrlash faolligi bilish faoliyatida maqsadga muvofiq analiz va sintezda, o'quv materiallarini konkretlashtirish va bir tizimga keltirishda, induksiya va deduksiyani qo'llashda, bilimlar tizimini egallashda, dunyoqarash hamda tasavvurlar va tushunchalarni ishlab chiqishda namoyon bo'ladi. Talabalarning ijodiy faolligi rivojlanishi shaxsning o'rganilayotgan narsa va hodisalar mohiyatiga chuqur kirib borishga intilish va bilish faoliyatiga yangilik va ijodiylik unsurlarini olib kira olishi qobiliyati bilan xarakterlanadi. Chunki mustaqil harakatlarning o'zidayoq shaxsning

faolligi namoyon bo'ladi, aksincha, faollik ko'pincha mustaqil harakatlarni taqozo qiladi. Bilish mustaqilligi quyidagi belgilarga ega:

- mustaqil fikrlay olish va unga intilish;
- yangi vaziyatlarda moljalni o'la bilishsa yoki yangi vazifalarni yechishga o'z yondashuvini topa bilish qobiliyati;
- o'zlashtirilayotgan bilimlarni nafaqat tushunishni istash, balki uni qo'lga kiritish usullarini topish;

Innovatsion usullarda dars o'tish jarayonini ya'ni zamonaviy pedagogik texnologiyalarni boshlang'ich ta'lim davridan boshlab tashkillashtirish ta'lim tizimida yuqori samara beradi. Bu degani, boshlang'ich ta'lim umumiy o'rta ta'limning poydevori hisoblanadi. Ana shu poydevorni mustahkam tarzda bunyod etish kelgusi davrlardagi ta'lim jarayonlarining o'tilishida ham qulayli yaratgan bo'ladi. O'z-o'zidan kelib chiqadiki, boshlang'ich ta'limdan boshlab tashkil etilgan pedagogik texnologiyalar ta'limning keyingi davrlarida tashkil etilishida birinchi bosqich vazifasini o'taydi.

Innovatsion texnologiyalarning ta'lim jarayoniga tadbqiq qilish jarayonida talaba va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar birinchi planga chiqadi. Pedagogik texnologiya va pedagogning maxoratiga oid bilim, tajriba va interaktiv metodlar o'quvchi talabalarning bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi. Zamonaviy ta'limni tashkil etishga qo'yiladigan muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni talabalarga etkazib berish, ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek, talabalar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, ko'nikma hamda malakalar darajasini baholash o'qituvchidan yuksak pedagogik mahorat hamda ta'lim jarayoniga nisbatan yangicha yondashuvni talab etadi. Pedagogik texnologiyalar masalalari, muammolarini o'rganayotgan o'qituvchilar, magistrlar, mustaqil ilmiy-tadqiqotchilar, amaliyotchilarning fikricha, pedagogik texnologiya - bu nafaqat axborot texnologiyasi bilan bog'lq, balki o'qitish jarayonida qo'llanilishi zarur bo'lgan IT, kompyuter, masofali o'qish yoki turli xil texnikalardan foydalanish deb belgilanadi. Bizning fikrimizcha, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning eng asosiy negizi - bu o'qituvchi va o'quvchi- talabaning belgilangan maqsaddan kafolatlangan natijaga hamkorlikda, birga erishishlari uchun tanlangan texnologiyalarga bog'liq deb hisoblaymiz, ya'ni o'qitish, bilim berish jarayonida maqsad bo'yicha kafolatlangan natijaga erishishda qo'llaniladigan har bir ta'lim texnologiyasi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida hamkorlik faoliyatini tashkil eta olsa, har ikkalasi ijobiy natijaga erisha olsa, o'quv jarayonida o'quvchi-talabalar mustaqil fikrlay olsalar, ijobiy ishlay olsalar, izlansalarni tahlil eta olsalar, o'zlari xulosa qila olsalar, o'zlariga, guruhga, guruh esa

ularga baho bera olsa, o'qituvchi esa ularning bunday faoliyatlari uchun imkoniyat va sharoit yarata olsa, bizning fikrimizcha ana shu o'qitish jarayonining asosi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Selevko, G. K. (1998). Sovremennye obrazovatel'nye tekhnologii. Moskva: Narodnoe obrazovanie.
2. Ziyomuhamedov, B., & To'raqulov, O. (2010). Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. Toshkent: TDPU.
3. Mavlonova, R., Rahmonqulova, N., & Qo'ysinov, O. (2016). Pedagogika. Toshkent: "Ilm ziyo".
4. Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2015). Models of teaching (9th ed.). Pearson.
5. Reigeluth, C. M. (1999). Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory (Vol. 2). Lawrence Erlbaum.
6. UNESCO. (2013). Information and communication technology (ICT) in education: A curriculum for schools and programme of teacher development. Paris: UNESCO.
7. Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy. Longman.
8. Mayer, R. E. (2009). Multimedia learning (2nd ed.). Cambridge University Press.
9. Jonassen, D. H. (1999). Computers as mindtools for schools: Engaging critical thinking. Prentice Hall.
10. Shodmonov, B. (2020). Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta'lim samaradorligiga ta'siri. Oliy ta'lim muammolari, 4(3), 112–119.